

Dokument o stavbě staroboleslavského kostela z roku 1616

Žádost staroboleslavského kaplana Jana Kryštofa Kiliána
španělskému králi Filipovi III. o podporu výstavby
chrámu Nanebevzetí Panny Marie ze dne 6. 2. 1616

Pavel Štěpánek

Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi byl postaven na místě staršího kostela v letech 1613–1623 stavitelem Jakubem de Vaccani snad podle návrhu Giovanniho Marii Filippiho. Obě věže vznikly později – severní postavil v letech 1674–75 Abraham Leuthner, jižní v letech 1748–49 Kilián Ignác Dienzenhofer, který se zřejmě podílel i na úpravách západního průčelí, rozšíření kruchty, výstavbě ambity, proražení bočních vchodů a dalších detailů.¹ V poslední době se objevil názor, že výstavba boleslavského kostela souvisí se zvýšenou aktivitou náboženských konfesí po vydání Rudolfova Majestátu nejen na straně nekatolických denominací, ale rovněž i v řadách katolíků, a to i ve smyslu politickém, „již od období vlády císaře Matyáše, kdy došlo k prosazení mnoha prvků posilujících katolickou stranu. Jedním z nich se stal záměr vybudování poutního chrámu Panny Marie ve Staré Boleslavi.“ Práce na kostele byly zahájeny přímo v místě původního farního kostela v roce 1613.²

Mariánský kostel je významným poutním místem Čech už od dob velmi raných.³ Poutníci putovali do Staré Boleslavi sice již před Bílou Horou, zprvu vedeni spíše památkou sv. Václava, který tam byl zavražděn. Počátkem 17. století počet poutníků přibývá a množí se i zprávy o zázračném uzdravení díky mariánskému reliéfu, paladiu. Jejich nárůst

¹ Emanuel POCHE (ed.), *Umělecké památky Čech*, III, Praha: Academia, 1980, s. 403.

² Tomáš VALEŠ, „Giovanni Maria Filippi v českých zemích / Giovanni Maria Filippi nei paesi boemi,“ in *La fabbrica della Collegiata: Vicende e personaggi legati alla costruzione della Collegiata di Arco a 400 anni dalla posa della prima pietra (7 novembre 1613 – 7 novembre 2013)*, Arco: Il Sommelago, 2013, s. 231–232, dostupné na <https://www.academia.edu/11603659/> [cit. 2. 7. 2017].

³ Využito informací dostupných na http://web.katolik.cz/feeling/9_2.htm [cit. 10. 11. 2017] a na oficiálních městských stránkách Brandýsa nad Labem-Stará Boleslav, „Kostel Nanebevzetí Panny Marie“, <http://www.brandys-boleslav.cz/pamatkadetail.php?pamatka=8>.

pozorujeme zejména po vítězství katolické strany na Bílé Hoře a v obdobích výskytu moru či vojenských invazí.

Toto putování dostalo pevnější řád v letech 1680–1690, kdy byla vybudována tzv. Svatá cesta, systém kaplí, vedoucích od kostela sv. Václava v Praze na Proseku k chrámu Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi. Tehdy bylo postaveno 44 kapliček, v nichž byly vymalovány výjevy z mariánského a svatováclavského cyklu. Bohužel po čtyřech desetiletích vlády komunismu zbyla jen menší část a naprosto výjimečně zbytky maleb. Vrcholné chvíle zaznamenal tento chrám v 17. a 18. století, kdy sem proudila četná procesí věřících.⁴ Je zde totiž uctíván mariánský obraz, prohlášený za paládium země české. Úctu k Madoně podporovali v rámci katolické církve zejména staroboleslavští jezuité.

Pokud jde o historii kostela, není jasné, kdy byl chrám založen. Z jedné pozdější zprávy se dovídáme, že kanovník Zbudko vybudoval roku 1098 v Boleslavi kostel Panny Marie a sv. Jiří. Nelze však jednoznačně tvrdit, jestli kostel Nanebevzetí Panny Marie je nástupcem a pokračováním zmíněného kostela. Teprve v dalším dokumentu z r. 1378 se uvádí fara u kostela Panny Marie. O více než sto let později, r. 1499, jak se dovídáme, nechali bratři Kapounové ze Svojkova kostel Panny Marie opravit.

Přeskočíme-li na počátek 17. století, jímž se budeme zabývat, zjišťujeme, že právě v této době vedl nárůst obliby poutí k myšlence postavit nový poutní kostel. K této záležitosti se vztahuje nález dokumentů, který ilustruje pokus místního kanovníka nalézt zdroje financí ve Španělsku, konkrétně u španělského krále Filipa III. To se, jak vyplývá z uvedených, níže publikovaných dokumentů, nepovedlo, ale i tak se uskutečnila španělská stopa. Nový poutní barokní chrám, jeden z prvních v Českém království, vznikl nakonec s pomocí císařovny Marie Anny Španělské, manželky Ferdinanda III. a sestry Filipovy. Svědectvím její pomoci je i drobný oltářík se španělským státním znakem, který byl vystaven v r. 2011 v Praze.⁵

⁴ V roce 1772 navštívilo toto místo 55 000 lidí. Významem poutí se zabývala výstava, kterou připravil J. Royt; srov. Jan Royt, *Poutě do Staré Boleslavi*, katalog výstavy (Brandýs nad Labem 10. 8. – 1. 10. 1995), Praha: Unicornis, 1995.

⁵ Mimo katalog. Výstava o sv. Anežce České se konala od listopadu 2011 do konce března 2012 v klášteře jejího jména (dnes Národní galerie). Shromáždila významné dokumenty o jejím životě a umělecká díla, znázorňující epizody z jejího života. Na výstavě jsem se podílel dvěma příspěvky uveřejněnými v katalogu *Svatá Anežka Česká. Princetna a řeholnice*, Praha: Arcibiskupství pražské, 2011: č. kat. 155: Portrét velmistra Al-

Nakonec, v letech 1728–1731 byl přistavěn ambit. Zdejší prostory vyzdobil v roce 1775 Josef Kramolín nástěnnými malbami, které znázorňují historii staroboleslavského paladia, jeho zázraky a náměty ze života Panny Marie.⁶

Staroboleslavský chrám je koncipován jako zjednodušená varianta římského jezuitského kostela Il Gesù, tedy jako barokní bazilika s bočními kaplemi. Na západním průčelí kostela jsou v nikách umístěny postavy českých zemských patronů: sv. Jana Nepomuckého, blahoslaveného Podivena, sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Vojtěcha a sv. Prokopa. Podle legend to byli všichni ctitelé paladia, které na zobrazení drží. Do chrámu se vstupuje původními raně barokními dveřmi.

Pro úplnější představu⁷ zmíníme ještě zařízení kostela, pocházející převážně z doby po přestavbě ze 17. a 18. století. Hlavní oltář navrhl roku 1723 architekt František Maxmilián Kaňka, dřevěné polychromované plastiky, představující Nanebevzetí Panny Marie a sv. Trojici, podobně jako sošky na zpovědnících vznikly v dílně Matyáše B. Brauna. Dodatečně, roku 1765, vytvořil Jan Dominik Packeny, syn pražského zlatníka, stříbrný tabernákl. Ikonografické vyznění doplňují sochy sv. Václava a sv. Ludmily, na římse pak ještě sochy sv. lékařů Kosmy a Damiána. Pro umístění paladia byl na oltáři vytvořen mramorový výklenek. Původní schránka, v níž byl milostný reliéf chován až do roku 1778, se dochovala v presbytáři na evangelijní straně. Je uzavřena stříbrnou prolamovanou mříží, ozdobenou osmi korunovanými hvězdami na paměť dárců – rodiny Šternberků. Podle tradice bylo paladium údajně vyoráno právě na tomto místě.

Boční kaple, vybudované šlechtickými rody, vyzdobil uměleckou štukaturou Giovanni Bartolomeo Cometa. Ve sledu kaplí na epištolní straně (vlevo od oltáře, počínaje od vchodu) se nacházejí jako první Morzinská kaple, zasvěcená Neposkvrněnému početí Panny Marie s obrazem na tento námět z konce 17. století. Další, Valdštejnská kaple, je zasvěcena Narození Panny Marie; obraz s tímto námětem pochází z konce

berta ze Šternberka, prvního řádového velmistra, Jan Kryštof Liška, 1748, Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, s. 204–205 a č. kat. 299. Relikviář sv. Anežky České, s. 320–321. O anežském klášteře jsem psal ve článku „Národní galerie v Praze: Anežský klášter,“ *Výběr* 1980, č. 24, s. 8, il.

⁶ V roce 1926 byl restaurováním značně setřen jejich původní vzhled. Ve třicátých letech 20. století přibýlo na dvacet lunetových obrazů z dějin boleslavského paladia.

⁷ Kompletní stručné shrnutí údajů o kostelu podal Jaromír NEUMANN, *Český barok*, Praha: Odeon, 1969, s. 83, č. 7.

17. století. Třetí kaple, Slavatovská, byla postavena rodem Slavatů roku 1668; oltáři vévodí obraz sv. Tří králů, namalovaný ale až v 19. století Josefem Hellichem.

Na protilehlé evangelijní straně jsou ve stejném sledu Berkovská kaple, zasvěcená Obětování Páně s titulním obrazem namalovaným po roce 1670 italským malířem Franceskem Gozzou; pod ním je umístěn menší obrázek sv. Antonína Paduánského. Lažanská kaple je zasvěcena Uvedení Panny Marie. Po stranách plátna znázorňujícího Navštívení Panny Marie jsou umístěny sochy ženských světic sv. Barbory a sv. Kateřiny, na římse sošky sv. Maří Magdalény a sv. Doroty a v nástavci pak obraz Adama a Evy.

V severní věži jsou uloženy vzácné předměty, mezi nimi téměř metr vysoká monstrance z roku 1729, stříbrná biskupská berla z druhé poloviny 18. století v rokokovém stylu, a nakonec tzv. střevíc sv. Václava a svatovojtěšská rukavice s nášivkami z doby Karla IV.; tyto upomínky pocházejí z kostela sv. Václava.

Nejcennějším vybavením kostela je tedy paladium, pozdně gotický reliéf Madony, vytepaný patrně před polovinou 15. století. Podle pověsti patřil sv. Václavu a po jeho tragické smrti ho získal Václavův druh, blahoslavený Podiven. Při popravě oběšením měl Podiven reliéf u sebe a vzal si ho i do hrobu vykopaného v poli, kde ho později údajně vyoral jakýsi sedlák. Vyorání svatého obrázku legendy kladou buď do doby vlády krále Vladislava Jagellonského, kdy skutečně mohl být reliéf zhotoven, nebo událost posouvají do doby mnohem starší, do 12. století. Podle další z verzí legendy dala reliéf pro knížete Václava zhotovit jeho babička, sv. Ludmila. Po její smrti zdědil tento obrázek sv. Václav, který jej nosil zavěšen na svých prsou. Když byl zavražděn, jeho sluha Podiven sňal obrázek z Václavovy hrudi a stačil jej někam ukrýt před zneuctěním. Kolem r. 1160 jej vyoral v poli rolník a odevzdal kanovníkům staroboleslavské kapituly. Obrázek byl několikrát předěláván podle zachovalých popisů zničeného obrázku.

Nejstarší záznam legendy je doložen v díle sepsaném děkanem svatovítské kapituly Kašparem Arseniem z Radbuzy roku 1613, tedy pouhé čtyři roky před započátkem stavby nového poutního chrámu.

Roku 1609 byl reliéf prohlášen za paladium země české, což znamená, že byl považován za symbol ochrany země. Označení „paladium“ je odvozeno ze jména antické bohyně Pallas Athény, jejíž sochy byly posvátné. Její jméno se později přeneslo na jakýkoliv posvátný předmět,

uctíváný jako symbol ochrany. Nepřátelé českého národa pozorovali, že naši předkové se při každé celonárodní pohromě utíkají o pomoc k paladiu země české do Staré Boleslavi. Proto se chtěli paladia zmocnit. To se podařilo roku 1632, kdy mariánský obraz uloupili saští vojáci a vyvezli jej ze země.

O šest let později byl obraz od Sasů vykoupen za téměř 100 tisíc zlatých a slavnostně vrácen na původní místo za účasti pražského arcibiskupa Harracha a císaře Ferdinanda III. Před švédským loupežným vpádem bylo paladium až do r. 1646 ukryto u císaře Ferdinanda II. ve Vídni. Císař ho vrátil do St. Boleslavi; mezitím reliéf nechal vylepšit tím, že nařídil přidat P. Marii zlatou korunku a vyzdobit paladium perlami a diamanty. Netrvalo ani dva roky a paladium se octlo znovu v nebezpečí. Tentokrát nalezlo úkryt v Praze u sv. Víta, bohužel Švédové Hradčany obsadili a paladium odvezli. Švédský král ale reagoval překvapivě: paladium poslal císaři Ferdinandu II. a ten jej r. 1650 opět vrátil do Staré Boleslavi. Od té doby se ve Staré Boleslavi začal rychle rozvíjet mariánský kult. Když se r. 1662 na obzoru objevilo turecké nebezpečí, bylo paladium znovu ukryto v Praze. Naopak o století později při pruském vpádu r. 1778 bylo paladium odvezeno na faru do Berouna. Na začátku druhé světové války byl originál paladia před nacisty potajmu sňat z oltáře, nahrazen kopií a zazděn. Po jejím skončení bylo paladium slavnostně vráceno na oltář, ale bezprostředně poté, ve dnech 24. června až 1. července 1945, bylo odvezeno do Prahy, kde před ním byly konány děkovné pobožnosti za záchranu vlasti před záhubou.

Proces výstavby kostela zřejmě nebyl lehký, zejména v počáteční etapě, ve které se asi tři roky po začátku stavba pravděpodobně zastavila nebo zpomalila a dostala se do kritického bodu, protože chyběly peníze. Svědectví nám o tom poskytuje žádost kaplana kostela Jana Kryštofa⁸ Kiliána uložená ve státním ústředním španělském archivu v Simankách (Archivo General de Simancas) u Valladolidu,⁹ kterému také vděčím za

⁸ Latinský text uvádí *Chrisostomus*, španělský *Cristoual*, tj. Cristóbal – Kryštof. Čerpal jsem z písemností Archivo General de Simancas, Estado-Alemania, Legajo (svazek) 2502.

⁹ Opíral jsem se přitom o průvodce po fondech Julián Paz, *Archivo General de Simancas: Catálogo II. Secretaría de Estado. Capitulaciones con la Casa de Austria y negociaciones de Alemania, Sajonia, Polonia, Prusia y Hamburgo. 1493–1796*, Madrid 1942. Po prvních průzkumech v simanckém archivu z české strany, které podnikli Josef Borovička a Vlastimil Kybal na počátku 20. století, na ně navázali Bohdan Chudoba, jenž žil v Madridu jako emigrant, či ještě později Bohumil Baďura a po uvolnění možností po r. 1989 celá řada

poskytnuté kopie textu. Jde o žádost sepsanou latinsky možná samotným žadatelem nebo písařem pracujícím podle jeho předlohy. Z ní se dovídáme o dosti špatném stavu kostela, zejména s ohledem na možnosti pojmout četné poutníky. Nemůžeme si však vysvětlovat lamentaci nad tímto stavem jako přehánění ze strany žadatele, protože žádost je podpořena doporučujícím dopisem španělského vyslance v Praze Donem Baltasarem de Zúñiga, jenž se nepochybně o věci přesvědčil nebo alespoň informoval z jiných pramenů, jak to bývá v diplomacii zvykem.¹⁰ Ve Španělsku byl pořízen překlad dopisu do španělštiny a nakonec stručný výtah pro samotného krále, jak to bylo zavedeno už od dob Filipa II., který vlastně vypracoval moderní byrokratický systém (přijatý pak ve všech státech Evropy), umožňující přímé vyjádření monarchy (Filipa III.) bez zprostředkovatelů. Bohužel, v našem případě byla žádost odmítnuta s lakonickým vyjádřením „Se omite este / pues no se puede / acudir a todos“. Následuje úřední podpis „Yo el Rey,“ tj. česky: „Přehlízí se, protože nelze přispívat každému. Já král.“

Tohoto odmítnutí lze samozřejmě litovat, ale je celkem pochopitelné, protože jen ve Španělsku, a především ve španělské Americe vznikaly v oné době desítky kostelů za rok.¹¹ Tím pochopitelnější, že, koneckonců, sám Zúñiga žádal o odvolání z Prahy pro nedostatek peněz, jak dokládá jeho korespondence uchovaná rovněž v simanckém archívu.¹²

I tak však představuje tato žádost zajímavý historický dokument, neboť uvádí několik detailů o vzrůstajícím se významu Boleslavi jako poutního místa v době před Bílou Horou a dokumentuje rozestavěnost objektu. Na neposledním místě pak ukazuje upevněný kultovní význam staroboleslavského paladia, které vzniklo na počátku 16. století už v předbělohorské době.¹³

autorů mladší či pomalu střední generace (Marek, Hajná, Kroužil, Černá, Bardoňová, Buriánková). Děkuji současně za obětavou kontrolu přepisu latinského textu profesorce Marii del Mar Agudo(vé) z Univerzity v Zaragoza.

¹⁰ Jeho roli v předbělohorské i pobělohorské Praze popsal Bohdan CHUDOBA, *Španělé na Bílé Hoře*, Praha: Vyšehrad, 1945, zejména s. 172.

¹¹ Viz Pavel ŠTĚPÁNEK, „Koloniální umění v Mexiku. 16.–18. století,“ *Dějiny a současnost* 14, č. 2 (1992): 44–48. K celkové situaci ve Španělsku viz též, *Španělské umění od Altamiry po Picassa*, Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, 160 s., il.

¹² PAZ, *Archivo General de Simancas...*, legajo (svazek) 2501.

¹³ POCHÉ, *Umělecké památky Čech*, s. 405.

Dokumentární přílohy

1. Originální text žádosti v latině (dokument č. 186):

[Titulní list, s. 1]:

Ad invictissimum potentissimumque Hyspaniarum Regem catholicissimum

Humillissima supplicatio Ioannis Chrysostomi Kiliani, Collegiatae Ecclesiae Boleslaviensis Praepositi.

[Vlastní text, s. 2–3]:

[pag. 2] Invictissime catholicissimeque rex, princeps ac domine, domine clementissime.

Inter perturbatissimum statum sectarum per Imperium Romanum perniciosissime grassantium Deus praepotens Matrem suam gloriosissimam quae cunctas haereses interemit in universo mundo prout sancta canit Ecclesia, etiam in Boëmiæ Regno fluctibus adversitatum miris exposito condecoravit cohonestavitque. Est enim sub me sacer locus extra Brundusium (Boleslaviam antiquam illam vocant) Deiparae Virgini dicatus, qui fama miraculorum et nominis illustratus plures implevit Provincias, et per tot iam temporum spacia in dies magis catholicorum concursu frequentiaque celebratur: ut saepe in festivitatibus et processionibus solennioribus [sic] pars decima peregrinorum in aedem sacram, quae satis angusta est, ingressum habere non possit. Huius amplificandae studium et laborem in me suscepi non meis quidem facultatibus et opibus, quae nullae sunt, sed contributione serenissimorum invictissimorumque Domus Austriacae caesarum, regum, et archiducum earundemque familiarum, cum plurimos homines ibidem sanari, ad salutarem poenitentiam redigi, et ad avitam catholicam religionem perducere animadvertem: sicuti libelli non pauci extant de insignibus beneficiis quae in praedicto loco sancto praeterlapsis his annis peregrinis devotis per intercersionem Beatissimae Virginis a Deo concessa sunt. Constat autem toti Christia[pag. 3]nitati quantum catholici [sic] in hoc regno tumultibus haereticorum nuper perpassi sint, quod eorum Monasteria et templa diruta, devastata et spoliata, et nihilominus devotissime a nostris restaurata renovataque nunc existunt. Quamobrem, rex invictissime, ad Maiestatem vestram catholicissimam tanquam catholicae religionis praecipuum asylon et decus Domus Austriacae confugi humillime supplicans, ut ad maiestatem divinissimae Matris etiam in medio haereticorum conservandam et ad catholicorum omnium gaudium explendum, haereticae etiam pravitatis confusionem aedificio sancto, cuius pars media iam eminet, aliquid clementissime contribuere non dedignetur, quo facto singulare in Boleslaviensem Virginem Religionis monumentum et fidelium catholicorum harum partium pro Maiestatis vestrae catholicae longissimo foelicissimoque regimine preces et vota ad Deum optimum maximum perpetuo fusa in aeternum vigeant atque perseverabunt. Praeg sexta Februarii 1616.

Maiestatis vestrae catholicissimae

Humillimus servus et capellanus

Ioannes Chrysostomus Kilianus, Collegiatae ecclesiae Boleslaviensis praepositus.

**2. Překlad dokumentu do španělštiny,
pořízený španělským vyslanectvím v Praze (č. 185)**

Al Invicto y catholicissimo Rey Principe y Señor Clementissimo

En medio del perturbadissimo estado de las sectas que por el Imperio Romano crescian y andauan con vehemencia perniciosamente Dios todopoderosso a su Madre Gloriosa, que apaga todas las erejias juntas en el Univerosso mundo (Segun lo canta la santa Iglesia) la hermosseo y Sonrio aun en el Reyno de Boemia expuesto a las maravillosas olas de aduersidades. Tengo devajo de mi mano un lugar sagrado fuera de Brandesio, que le llaman la Antigua Boleslavia dedicado a la Intemerata Virgen, el qual Yllustrado con la fama de su nombre y milagros se divulgo por muchas y ya por gran numero de tiempo de en dia en dia concurso y frecuencia de Catolicos se celebra y uissita de tal suerte que muchas ueces en las festividades y procesiones mas solemnnes en la Casa Sagrada que es harto Angosta no caue la decima Parte de los peregrinos ni pueden entrar. De la ensancha y estension deste lugar yo he tomado a mi cargo el trauajo y ayudado, no con mis seguros y hacienda que es ninguna, sino con la contribucion y limosna de los serenissimos y Invictissimos de la cassa de Austria Cesarea Reyes y Archiduques y familiares deella, hauiendo hechado deuer los muchos hombres que alli han quedado sanos reduciéndose a la saludable penitencia siendo lleuados a la Reciuida y catolica religion [pag. 2] de lo qual no ay pocos testimonios de los ynsignes veneficios que en este santo lugar fuera de los annos passados en estos a los deuotos peregrinos por Intercession de la Virgen Gloriosa De Dios son concedidos.

Notorio estaba la cristiandad quan grauemente los catolicos en este Reyno con los aluorotos de los erejes poco haayan sido perseguidos por los templos y monasterios deriuados y asolados y destrozados por los Erejes estan aora devotissimamente por nosotros renouados y restaurados. Por quanto [O] ynvictissimo Rey a Vuestra Magestad Catolicissima como a Principal sagrado de la Catolica Religion y honrra de la cassa Austriaca me a...ti [nečitelné] humilmente suplicando que para conservar la Magestad de la divinissima Madre aun en medio de los erejes Y para gozo y resblandor de todos los catolicos con frescor desta heretica maldad a este edificio que la mitad esta ya le vantado no dedique de conceder clementissimamente su limosna con [suya [h]acaña] y singular recordacion y desta Religion para con la Virgen de Boleslauia las promessas y ruegos de los fieles catolicos destas partes por el felicissimo gouierno de Vuestra Magestad Catolica perpetuamente hechos años para siempre floresceran y perserveraran, en Praga a 6 de febrero de 1616.

De Vuestra Magestad Catolicissima

Humilde siervo y capellan

Juan Cristoual Kiliano Preposito de la Yglesia Colegial de Boleslaui.

**3. Doporučující dopis španělského vyslance v Praze
Baltasara de Zúñiga (Dokument 184)**

En Brandais que es a tres leguas de Essa ciudad ay una ymagen muy debota de nuest^{ra} Señora Adonde los Catolicos de este Reino y aun de fuera del, acuden en peregrianje muy de ordin[ari] y con las limosnas que ellos han ydo haciendo, y con las que han hecho el Emperador y la Emperatriz, habra dos años que empeço el Preposito de aquella Yglesia a fabricar la de nuevo por ser muy estrecha y poco capaz la que auia de antes para la gente que alli concurre pero por ser la fabrica que se haze muy lento y costosa ha menester para poder la perficion mucha mas limosna de la que hasta ahora ha podido allar y assi acude a suplicar a su Majestad se sirva de ayudar a esta Santa obra, y por que demas de ser tan propia y digna de la grandeza y piedad de su Majestad el acudir a semejantes cosas. Servuira la limosna que ofresce para esta fabrica de mucha edificacion y consuelo a los catolicos de estas partes he querido suplicar a Vuestra Majestad como lo hago se sirva de fauorezer y ayudar de su parte lo que a esto toca, Dios guarde a Vuestra Majestad, como yo desseo

De Praga 18 de febrero 1616.

Don Baltasar de Zuñiga

Pro In[ventari]º de Cívicas

**4. Stručné resumé žádosti
pořízené pravděpodobně královským sekretářem.
Další list, shrnující listiny č. 183 a 186**

Praga AβC. Loco

Don Balthassar de Zuniga de 18 de febrero

A 30 de Agosto 1616.

~ que tres lenguas de allí en Bradais ay una Imagen muy deuota de Nuestra Señora que acuden muchos catolicos en peregrinacion y que con las limosnas que ellos han hecho

y tambien el Emperador y Emperatriz el Preposito de aquella Yglessia haze una obra muy suntuosa y por esto tanto ha menester mucha mas limosna y que assi acude el dto Preposito a que su M[ajesta]d. se sirua de ayudar esta santa Obra, y el pide fauorezca y ayude su Majestad esto en el papel Inclusso.

[Větším písmem na témže papíře vlevo, kde byl zřejmě vynechán prostor pro vlastnoruční královo vyjádření, je uvedeno větším a výraznějším písmem:]

Se omite este pues no se puede acudir a todos

Yo el Rey

5. Překlad

[Pro úsporu místa je přeloženo pouze resumé královského sekretáře v Madridu (listina 4)]:

Praha

Don Balthazar de Zúñiga z 18. února.

[odpověď]

30. srpna 1616.

~ že tři míle odtud v Brandýse existuje velmi uctíváný obraz Naší Paní, k němuž putují mnozí katolíci jako poutníci a z jejichž almužen, stejně jako z císařovy a císařovny, probošt onoho kostela staví velmi okázalé dílo, a proto je potřeba mnohem více příspěvků, takže řečený probošt se proto obrací na Vaše Veličenstvo, aby laskavě pomohlo tomuto svatému dílu, a žádá, abyste usnadnil a pomohl podle přiloženého papíru.

[Králova odpověď]:

„Přehlíží se, protože nelze přispívat každému. Já král.

**An Important Document about the Construction of the Church in Stará Boleslav,
from the Year 1616**

Keywords: Stará Boleslav (Bohemia); Church; Petition; Spanish King; Denied

Abstract: The Pilgrimage Church of the Assumption of our Lady in the town of Stará Boleslav (Bohemia) was reconstructed in the second decade of the seventeenth century by two Italian architects Jacopo de Vaccani and Giovanni Maria Filippi. As there were not much money, the local priest John Christoph Kilian requested financial help on 2 February 1616 addressed to the Spanish King Philip III, aided by the Spanish Ambassador Baltasar de Zúñiga, resident in Prague. The author of this article found the correspondence about this petition in the Spanish State archive in Simancas: The original request is in Latin. A translation in Spanish and a summary in this language was made for the King, but he refused help, "because of many other churches under construction".

Prof. PhDr. Pavel Štěpánek, Ph.D.
Katedra dějin umění
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 10
771 80 Olomouc
estepanek@tiscali.cz

V. 136.

INVICTISSIME CATHO-
LICISSIME QVE REX PRIN-
CEPS AC DOMINE DOMINE CLE-
MENTISSIME,

ARCHIVO GENERAL
DE
SIMANCAS

INTER turbatissimum statum Sedarum per Imperium Roma-
num permolestissime gralsantium DEVS præpotens Matrem suam
gloriosissimam quæ cunctas Hæreses interemit in vniuerso mundo
pro vt sancta canit Ecclesia etiam in Boëmiæ Regno fluctibus
aduersitatum miris exposito condecorauit cohonestauitq. Est
enim sub me sacer locus extra Brundulium (Boleslauiam anti-
quam illam vocant) Deipatræ Virgini dicatus, qui fama miracu-
lorum et nominis illustratus plures impleuit Prouincias, et per tot
iam temporum spacia in dies magis Catholicorum concursu fre-
quentiaq. celebratur, vt sæpe in festiuitatibus & processionibus
solennioribus pars decima peregrinorum in Aedem sacram, quæ
satis angusta est, ingressum habere non possit. Huius amplifican-
dæ studium et laborem in me suscepimus non meis quidem facultatibz
et opibus, quæ nullæ sunt, sed contributione serenissimorum
inuietissimorumq. Domus Austriacæ Cæsarium, Regum, et Archi-
ducum earundemq. familiarum, cum plurimos homines ibidem
sanari ad salutarem poenitentiam redigi, et ad auitam Catholi-
cam Religionem perducere animaduertimus: si cuti libelli non
pauci extant de insignibus beneficiis quæ in prædicto loco sancto
præterlapsis his ammis peregrinis deuotis per intercessionem Bea-
tissimæ Virginis à DEO concessa sunt. Constat autem toti Christi,

nitati quantum Catholicici in hoc Regno tumultibus Hæreticorum
 nuper perpessi sint, quod eorum Monasteria et templa diruta, deuasta-
 ta et spoliata, & nihilominus deuotissime a nostris restaurata renoua-
 taq; nunc exsistunt. Quamobrem Rex inuictissime ad Maiestatem
 vestram Catholicissimam tanquam Catholica Religionis præcipuum
 Asylon et decus domus Austriacæ confugi humillime supplicans,
 ut ad Maiestatem diuinissimæ Matris etiam in medio Hæreticorum
 conseruandam & ad Catholicorum omnium gaudium explendum
 Hæreticæ etiam prauitatis confusionem & edificatio lando, cuius pars
 media iam eminet, aliquid clementissime contribuere non dedigne-
 tur, quo facto singulare in Boleslauensem Virginem Religionis
 monumentum et fidelium Catholicorum harum partium pro
 Maiestatis vestræ Catholica longissimo foelicissimoq; Regimine
 preces et vota ad DEVM optimum maximum perpetuo iuxta in
 æternum vigeant atq; perseuerabunt. Praga sexta Februarii 1616

Maiestatis Vestræ Catholicissimæ

Humillimus seruus &
 Capellanus

Ioannes Chrysostomus Kilianus Collegiata
 Ecclesiæ Boleslauensis Præpositus.